

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN

685

G. Gunnink

Wat een begin!

MEDITATIEF

689

J. Glas

Van ons voetstuk af

WANDELEN MET GOD

690

J. Luiten

Feestvieren zonder God?

ACHTERGRONDEN

692

G.J. van Middelkoop

C.S. Lewis:

Beelden gaan leven

SAMENLEVING

695

A.J. Verbrugh

Einde van het GPV op
termijn in zicht? 2

SCHRIFTSTUDIE

698

M. van Veelen

Grensovergangen van
de Geest 1

KUNST

701

J.M. de Jong

De dominee in beeld

en verder...

Uit de kerken/Meegelezen

KERKELIJK LEVEN / G. Gunnink

WAT EEN BEGIN!

Je kunt het!

Zo moedigen vaders en moeders vanaf de rand van het zwembad hun kinderen aan na de eerste zwemlessen.

'Je kunt het!' Zo roept de trainer aan de rand van het voetbalveld tegen het F-je of E-tje dat te weinig zelfvertrouwen heeft. Wat roept je hemelse Vader je toe wanneer je begint je eerste aarzelende stappen te zetten op de weg van het geloof?

'Beginnening, je leert het nooit'? Of: 'Je kunt het'? Of nog iets anders?

Verwachtingspatroon

Blijven christenen in dit leven als christenen beginnelingen? In het vorige artikel hebben we die vraag met 'ja' moeten beantwoorden. We schoppen het niet ver. Bescheiden en met schaamte moeten we het zeggen. Uit de Geest geboren mensen werken maar al te vaak Gods Geest tegen.

Om zelf klein te blijven voor God moeten we dit onder ogen zien. En

om op een eerlijke en ontspannen manier naar andere gelovigen te kijken. Discipelen van Christus zijn leerlingen, mensen die veel leren moeten. Wanneer je met overspannen verwachtingen naar je broeder of zuster in de kerk kijkt staat je een teleurstelling te wachten. En wanneer je te veel verwacht van je ouderling of predikant staat je een teleurstelling te wachten. Zij zijn mede-ledingen. De eerste les voor beginnelingen is, dat ze van men-

sen niet te **veel** en **van** Christus alles verwachten moeten. Ik **schrijf** dit echt **niet** om wat slecht is in bescherming te nemen. Ik **schrijf** het omdat er naar mijn waarneming nogal wat christenen **zijn** die gehinderd worden door een verkeerd verwachtingspatroon. Een verwachtingspatroon dat te veel op mensen gericht is en te **veel** van **mensen** verwacht. We zouden juist in de **kerk**, waar alles afhangt van één Naam, beter moeten weten.

Je komt mensen tegen die op de eigen gemeente als 'gemeenschap der heiligen' zijn afgeknapt. Wat **kunnen** we elkaar pijn doen. Wat kunnen we elkaar laten vallen. Verbijsterend soms. Verbijsterend,

gelet op wat de Here vraagt. Je zou verbitterd kunnen raken. Maar is het wel zo verbijsterend gelet op het feit, dat we allemaal – ik **zelf** voorop – beginnelingen zijn? Zie de ander als mede-leerling. Dan komt er ruimte om samen opnieuw te beginnen. Je komt mensen tegen die teleurgesteld zijn **over** de gereformeerde eredienst. Met wat voor ogen **kijk** je? Wanneer je **onaardse** verwachtingen hebt **van** een kerkdienst (graag elke keer 'rillingen over de **rug**') vergeet je dat de **eredienst** niet in het paradijs wordt belegd. Verwacht veel van Christus en **kijk** nuchter naar mensen, en **h**-sef dat ook de dominee een man is die nog veel moet leren.

Indrukwekkend

Maar we zouden wel **ametierig** bezig zijn, wanneer we vanuit de christelijke leer niet meer zouden weten te zeggen. We zouden de Heilige Geest onrecht doen. Het is Pinksteren geweest. En dat is te merken!

Het wordt daarom **tijd** dat we **stilstaan** bij het feit, dat het '**kleine** begin' in **Gods** kinderen **een goed** begin is, **een** veelbelovend begin, een begin waarin de overwinnende groeikracht van **Gods Geest opgeslagen ligt**. Daarbij mag je bedenken, dat 'klein' een relatief begrip is. Of iets groot of klein is hangt af van datgene **waarmee** ik vergelijk **en** hangt af van het perspectief. Als zich een mammoettanker tijdens een vliegende **storm** ergens midden op de **oceaan** bevindt, dan denk je: een **speelgoedje** in Gods hand (zo denkt Psalm 104 : 26 tenminste erover). Maar als je hetzelfde speelgoedje op de Nieuwe Waterweg voor je ogen ziet opstomen **richting** Rotterdam, dan **denk** je: wat een gigantisch ding! Vooral vergeleken met het tegemoetvarende **loodsbootje**, dat nu wel speelgoed lijkt. Zo **zullen** we het nieuwe **begin** dat God in ons maakt deze keer van dichterbij **bekijken**. Dat is van dichtbij bekeken **indrukwekkend**. We kijken eerst **naar** het eerste be-

gin van de nieuwe mens, de tweede **geboorte**. **Daarna vragen** we **ons af**, wat er **met** de pasgeborene gebeurt.

Verlegenheid rond de tweede geboorte

We zijn nog maar net geboren, we komen voor **de eerste** keer **van** ons leven in de **kerk** – of we **krijgen** al te horen (nu ja), dat we **nóg** een keer geboren **moeten** worden. Tenminste **als we** in het **rijk** van God **willen** komen (zie het **doopformulier**).

Het lijkt vaak alsof kerkelijke gelovigen met die tweede **geboorte** niet **goed raad** weten. **Vraag** ja aan **belijdeniscatechisanten** of ze opnieuw geboren zijn, dan **kan** het antwoord luiden: ik geloof, ik wil Christus belijden als Verlosser, maar of ik opnieuw geboren ben...? Er is een gevoel van verlegenheid. Velen voelen zich wat ongemakkelijk bij de vraag: ben je opnieuw geboren. Bij navraag blijken veel jongeren de 'wedergeboorte' speciaal in verband te brengen met schokkende en heftig beleefde bekeringsgeschiedenissen. Of met een gesprek in de winkelstraat met vertegenwoordigers van 'De Deur'. **Kerkelijke** jongeren **krijgen** te horen dat ze in de kerk afgescheept worden met 'een dood **geloof**' en dat **zij** opnieuw geboren moeten worden. **Een tweede geboorte?** Zit daar niet een luchtje aan?

Maar laten we de verwondering over de tweede geboorte alsjeblieft niet cadeau doen aan sekten. En evenmin **aan** degenen die aan 'wedergeboorte' alleen een certificaat van echtheid durven **hangen**, wanneer er sprake is van een **bewust** beleefde schokkende **ommekeer**. Ga in de **leer** bij de Dordtse **Leerregels** (DL). Nu in deze **weken** zoveel jonge mensen belijdenis van hun geloof doen mogen we wel **extra** goed beseffen dat achter dat simpele 'ja' een wonder ligt, dat zijn weerga nauwelijks kent. **Wii** je de tweede geboorte al ergens mee **vergelijken** dan **kom** je uit bij iets als de schepping, of bij de opstanding

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS, DRS.
A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. G. GUNNINK,
DRS. B. LUITEN, PROF. DR. C.J. DE RUIJTER.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goos, Postbus 25, 4460 AA
Goos. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten
f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland:
f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan,
maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee
maanden voor het verstrijken van de beta-
lingstermijn (opzegging van jaarabonnement
vóór 1 november, van een halfjaarabonnement
vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 51594.6.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de
uitgever is het niet toegestaan artikelen uit
dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

van doden!

De tweede geboorte is het allereerste dat Gods Geest in Gods kinderen wil doen. Maar wat sen begin! Het is naar de omschrijving **van** de DL **een** 'volstrekt bovennatuurlijke, zeer krachtige en tegelijk zeer liefdevolle, wonderbare, verborgen en onuitsprekelijke werking' van de Geest van **God** (DL III/IV, 10-13). Op 'bewonderenswaardige wijze' in de uitverkorenen gewerkt. Verlegenheid mag plaats **maken** voor verwondering. God spreekt. En het is er. Een schok-moment. Het hart van steen is weg. Leven midden in de dood, **dankzij** de levendmakende energie van de Heilige Geest. In plaats van onwil komt gewilligheid. En de Geest 'brengt de wil zover en geeft hem zoveel kracht, dat hij als **een** goede boom vruchten van goede werken kan voortbrengen'. Het bewonderenswaardige begin krijgt dus bewonderenswaardige gevolgen. De pasgeborene laat merken dat hij er is. In de levenstekens, de vruchten. Je bent verlost van de tirannie van de zonde. Een nieuw **leven** begint. Daarom spreekt de Bijbel niet alleen over een nieuw hart, maar over een nieuwe **méns** die op aarde verschijnt.

Schokdemper

Probleem is **alleen**, dat veel gelovigen die van **jongsaf** in de sfeer van het verbond zijn opgegroeid **zo'n** grote gebeurtenis **niet** kunnen plaatsen in hun eigen leven. Een markant moment in je leven is je doop: Gods naam onuitwisbaar op je voorhoofd gegrift. Daar hebben we het terecht vaak over.

Maar dat andere markante moment waarop Gods naam voor het eerst onuitwisbaar in je **hart** werd gegrift, laat zich in je leven **vaak** moeilijk opsporen. Vandaar dat je je wel iets kunt voorstellen bij het misverstand van jongeren, die bij het woord 'wedergeboorte' niet direct denken aan mensen die stil zitten te luisteren naar een preek. Maar het is opmerkelijk, dat de DL

wél bij herhaling **nadruk** leggen op de kracht **van** de Geest die nodig is om mensen, **uit** de dood te doen herleven, maar dat **dezelfde** DL **nergens** een blauwdruk bieden voor de manier waarop de wedergeboorte **beleefd** moet worden. Het *schok-moment* (uit de dood opstaan in het leven) hoeft op het moment **zélf** niet **als** schokkend te worden ervaren. Want het wonder ligt ingebed in de schokdemper van het gewone: de huiselijke sfeer **en** de **sfeer** van de kerkdienst. Het verbond roept, wanneer Gods Geest het wil, de schok van de **tweede** geboorte op. Het verbond is tegelijk schokdemper. Maar de schok is er niet **minder** om.

Verborgen

Het is een **cultuurschok**, wanneer je als als volwassene vanuit Afrika naar Nederland emigreert. De overgang naar ons **koninkrijk** is dan een heel bewust gebeuren. Maar wanneer je als klein kind al **geadop-teerd** bent door **Nederlandse** ouders weet je eerst niets anders. De schok was er wel (kan later bij het op groeien ook **zware naschokken** geven!), maar op het moment zelf was er de **schokdemper** van de geborgenheid in **een** nieuw gezin. Later wordt je je **ervan** bewust dat je alleen in de **weg** van een ingrijpende verandering burger bent geworden van het **koninkrijk** der Nederlanden. **So** **mag** een christen die opgegroeid is in de sfeer van het verbond zich ervan bewust worden, dat hij gelovig is geworden **dankzij** krachtig ingrijpen van **Bovenaf**. Zonder **zelf** helemaal te begrijpen hoe en wanneer.

In dit verband is het de moeite waard op te merken, dat de DL diepe eerbied hebben voor het geheim van **God** in de tweede geboorte van de mens. De DL spreken over een 'verborgen **werking**' van **God**. En in verband met de vraag hoe **precies** de verhouding ligt tussen Gods werk in de **wedergeboorte** en mijn geloof spreken de DL hun respect uit voor datzelfde geheim: 'Hoe dit

in zijn werk gaat, **kunnen** de gelovigen in dit leven niet **volledig** begrijpen'. Altijd **wanneer** je zoekt naar de oorsprong van nieuw leven **stuit** je op een **geheim**. Achter ontluisend leven ligt **een** mysterie. De Bijbel gebruikt het beeld **van** het zaad dat ontkiemt en groeit. (zie ook DL III/IV, 9). Achter het ontkiemen schuilt de onmetelijke kracht **van** Gods Geest. Maar het **kiemen** zelf vindt plaats in de stilte, in het verborgen.

Daarom is het **géén** wonder dat we dit **grote** wonder in ons leven vaak niet kunnen herleiden tot **een** bepaald moment. Want het is het wonder van het zaad in de akker, waarvan **niemand** weet op welk moment precies het **begint** te **kiemen**. Als God **het** geeft: 'Het zaad komt op en groeit, zonder dat de zaaier zelf weet hoe (Marcus 4 : 27)'.

Geboren om te groeien

En na dit bewonderenswaardig begin?

Na dit eerste wonder kan het niet **anders** of w **komt** groei!

Er zit leven, beweging in de beginnelingen. Want de Geest van **Christus** leeft in hen. Er is nog wel sprake van blijvende zwakheid. Maar, zeggen de DL, **steeds meer** doden Gods kinderen het vlees door de Geest der gebeden en **door** zich te oefenen (typisch werk voor **beginners**: oefening!) in **een** godvrezend leven. En zij verlangen naar het bereiken van de volmaaktheid (DL V, 497).

Zie het **voor** je. Een kind bij zijn moeder of vader op **schoot** als er uit de kinderbijbel verteld **wordt**. Een kind dat geboeid luistert **naar** de **kleuterjuf**. Een **kind** in de **kerk**, dat tijdens het maken van een tekeningetje opeens aangeraakt wordt door een paar woorden van de dominee – **en** **weer** **verder** **tekent**. Het zaad wordt **gestrooid**. Een **kind** dat zich gaandeweg losmaakt van de ouders, afstand neemt en zo door-groeit naar toenemende bewustwording. Een vanzelfsprekende keus

die uitgroeit tot **een keus** dwars tegen het eigen **ik** in.

'**Steeds meer**'. Het is een uitdrukking die én in de belijdenis én in de kerkelijke formulieren met voorliefde gebruikt wordt. Als voorbeeld kies ik de HC. Vooral in verband met de **sacramentsleer** komt in de HC de groei-gedachte naar voren. Doop en avondmaal hebben als belangrijk doel de band met **Christus** te doen groeien, te versterken. De doop leert ons, dat wij door de Heilige Geest worden vernieuwd en tot leden van **Christus** geheiligd zijn, zodat wij hoe langer hoe meer aan de zonde afsterven (70). Precies zo worden we ook in verband met het avondmaal herinnerd aan het werk van de Heilige Geest in ons. Door de Geest die in Christus en in ons woont worden we steeds meer met zijn heilig lichaam verenigd (76). Zij die het avondmaal vierten kennen een verlangen naar heiliging: zij begeren hoe langer hoe meer hun geloof te versterken en hun leven te beteren (81).

Bekering bestaat niet uit een opwelling, maar houdt o.a. in het hoe langer hoe meer haten en ontvluchten van de zonde (89). Daar bidden we ook om in de tweede bede: Vader, **regeer** ons zo door uw Woord en Geest, dat wij **ons steeds** meer aan u onderwerpen (123). Zondag 44 spant de kroon. De Zondag over 'het kleine begin' is tegelijk de Zondag, die het meest zegt over 'steeds meer'. Zege en schrijve driemaal wil deze zondag naar meer. Groei in de kennis van je zonde, groeiend verlangen naar Christus als je Toevlucht en een onophoudelijke gerichtheid op de groei van het beeld van God in je – daar gaat het om (115)!¹

Hij kan het

Juist omdat we eerst vast moesten stellen dat we 'beginnelingen' blijven is het belangrijk het werk van Gods Geest niet te minachten. Er kan snel iets berustends komen in onze omgang met het kwaad, wan-

neer we alleen maar hartgrondig 'je' zeggen tegen het feit dat we zwak en zondig zijn.

Speciaal in onze tijd ligt hier een gevaar.

De secularisatie ruikt op. Niet alleen buiten de kerk, ook er binnen.

In zekere zin lijden christenen nederlaag na nederlaag. De wetteloosheid om ons heen zit ons dicht op de huid en kruipt maar al te vaak onder onze huid. Want het zit in ons bloed.

Maar als je niet meer zegt ontstaat een sfeer van berusting. Je kunt er toch niet tegen op. Kun jij er wat aan doen? Nee, niet: jij kunt er wat aan doen. Maar: de Heilige Geest die in je woont kan er wat aan doen. Hij is aan mij gegeven om mij 'steeds meer' te geven (53). Je bent er toe bestemd om als twee druppels water op Christus te lijken (Rom. 8 : 29).

Wanneer je anderen bemoedigt of vermaant (dat is eigenlijk hetzelfde), of wanneer je zelf met hardnekkige zonden en karaktergebreken te kampen hebt, dan is het niet genoeg te zeggen: doe er wat aan, je kunt het! Het is het evangelie om dan te zeggen: Hij kan het. Vertrouw dat je verder kunt komen omdat Christus je verder brengt. De Geest van Christus is echt Heer en Meester over de zonde.

Hij kan je verkeerde gewoonten afleren. Hij kan je over twijfel heen zetten. Hij kan je dichterbij God brengen. Hij kan beginnelingen doen groeien. Hij kan je de Bijbel beter leren lezen. Hij kan je hart steeds meer vullen met liefde voor Hem en voor de naaste. Hij kan je leren steeds kleiner te denken over jezelf en steeds groter over Hem. Hij kan je leren om te wandelen met God en het volbrengen van zijn geboden niet als een last maar als een lust te zien. Hij kan je laten breken met zonden waarin je vastgeroest leek.

Soms gaat de groei pijlsnel.

Soms vindt de groei plaats in bijna onmerkbaar geleidelijkheid.

Soms gaat er eerst een tijd van diepe terugval aan vooraf (DL V, 4-6).

Soms komt er groei door snoei.

Maar het kan niet anders, of er groeit véél vrucht. Dat heeft Christus in Johannes 15 : 5 en 8 beloofd aan degenen die in Hem blijven. Het is een zaak van wijsheid, om daarbij rekening te houden met forse groei-verschillen in de gemeente. God gaat met elk van zijn kinderen een eigen weg.

Onder andere daarover de volgende keer nog iets meer.

¹ In dit verband kan de vraag gesteld worden, of de manier waarop Zondag 23 door de laatste modernisering is gekomen wel helemaal recht heeft gedaan aan wat de optellers hebben bedoeld. In de huidige versie staat, 'dat ik nog altijd uit ben op elk kwaad' (60). Terwijl in de DL van de niet-wedergeboren mens hetzelfde wordt gezegd (DL III/IV, 3: 'uit op het kwaad')! De bedoeling is duidelijk: ik ben naar mijn aard er op uit God en mijn naaste te haten. Er stond in Zondag 23 dat ik tot 'alle boosheid geneigd ben'. Maar de huidige formulering roept de vraag op of hier het werk van de Heilige Geest niet wordt vergeten. Dankzij Hem is de wil vernieuwd en ben ik er op uit om God te dienen (vergelijk HC 90)!

M meditatief

...zij werden diep in hun hart getroffen... wat moeten wij doen?

Handelingen 2 : 37

Geen is-gelijktaken

Natuurlijk zijn er verschillen **nissen** de **mensen** die toen **naar** het getuigenis van Petrus luisterden en wij vandaag. Zij waren Joden uit **vele** volken. Wij niet. **Toen** moest het getuigenis van Christus' dood en opstanding de wereld nog **door**. Vandaag **zijn** er nog maar weinig volken die nog niet van Christus gehoord hebben. Zij waren **besneden** en **moesten** zich, **als** ze volgeling van Christus wilden worden, laten dopen. Wij worden, omdat de belofte van **God** ook voor de kinderen van de gelovigen is, als klein kindje gedoopt.

Wel overeenkomsten

Maar al deze verschillen verhinderen ons niet om de **overeenkomsten** te zien.

De **prediking** is gelijk gebleven. Het verhaal van de **gekruisigde** glorierijke **Heer**, het getuigenis van **zijn** opstanding en hemelvaart. De belofte van zijn nabijheid door zijn Geest.

Ook de reactie op de prediking is gelijk **gebleven** en **moet** ook nu nog zo zijn. Zij die het verhaal over Jezus Christus hoorden, **kwa-**
men daarvan onder de indruk. Moesten daarvan wel onder de **in-**
druk komen. **Het** getuigenis van **zijn** kruisdood en opstanding raakte hen diep in hun hart. En ze **besef-**
ten dat **er** wat moest gebeuren, dat ze wat **moesten** doen, dat ze **moes-**
ten reageren. Ja, dat moest ge-
woon. Hoe groot hun **hekel** ook

was aan dat 'moeten'. Het is ook wat. Iemand die mede door hen gekruisigd ineens als Heiland en **Heer** **erkennen**. Dat kan nooit zonder be-
kering. Daarvoor moet een **mens** van z'n voetstuk **af**

Nog een overeenkomst

Er is nog een overeenkomst. De kerk van **Jezus Christus** van nu heeft wel wat weg van die Joden uit vele volken van toen: een rijke **traditie**. Een hang naar die traditie. Een gevoel van trots. Wij zijn de kinderen van Abraham. Wij **zijn** de kerk van Jezus Christus.

Kinderen worden gedoopt. Bij het volwassen worden doen zij belijdenis van het geloof. Echtparen laten hun huwelijk bevestigen. Kinderen worden geboren. De vorige generatie verdwijnt. Of toch niet? **Nee**, die sterft in de Heer en wordt dus niet prijsgegeven aan de dood.

Onze traditie

Onze traditie is **goed**. Het doorgeven van geloof en christelijk leven en **dát** elke generatie opnieuw is het gewone middel dat God heeft aangewezen om kinderen voor Hem te verwekken. Zij doen belijdenis van het geloof omdat het ook hun geloof is.

Maar o, die gewenning. Die oude gewoonten **zonder** meer. Het niet mogen afwijken van het **oude** omdat het oud is. **Of** ook die **nieuwe** gewoonten zonder meer. Het **invoe-**
ren van iets **nieuws** om het nieuwe.

Onze reactie

Dan moeten we snel een is-gelijkb-
ken plaatsen tussen de reactie van de toehoorders van Petrus toen en

onze wijze van reageren vandaag. Dan **moeten** we terug naar de bron. Terug naar het **gegrepen** worden. Terug naar het diep in ons hart **ge-**
raakt zijn. Waardoor? Precies, door het bekende en al zo vaak aange-
hoorde – tot **vervelens** toe – **evan-**
gelie van Jezus Christus die gekruis-
sigd is en opgestaan.

Om **mijn** zonden is Hij gekruisigd. Moest Hij gekruisigd worden. **Heb** ik H m gekruisigd. **Maar** God heeft Hem tot Heer gemaakt. Over hemel en aarde. Over verleden, he-
den en toekomst. Over Joden en **Jo-**
dengenoten, **Kretenzen** en **Arabie-**
ren, **Afrikanen** en **Nederlanders**.

Dus wat moeten we doen?

FEESTVIEREN ZONDER GOD?

*Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben
(eerste gebod)*

Wandelen met God

Voor een feestje ben je meestal wel te vinden. Of je nu jong bent of oud. Mag ook. God geeft je veel om dankbaar voor te zijn. Dat mag je vieren op z'n tijd. Als daarin maar echt je dank aan God tot uiting komt. Feestvieren op een manier die goed is voor God.

Dat kan ook anders. Feestvieren zonder God. Je bent zat van alles en wilt wel eens wat anders: even alles aan de kant, helemaal weg, alles vergeten, ook God.

Een waarschuwend voorbeeld

Wie dat ook deden, waren de Israëlieten in de woestijn. God was voor hun gevoel ver weg. En van Mozes hadden ze al lang niets meer vernomen. .

Dan maken ze een gouden kalf. Daaromheen bouwen ze een feestje. Een feest voor de Here, zegt Aäron. Hij wil de zaak nog redden. Maar de mensen denken aan geen God. Ze eten en drinken en maken er een groot feest van.

Deze geschiedenis dient vaak als voorbeeld van zonde tegen het tweede gebod: God dienen op eigenwillige manier. Paulus noemt het afgoderij, wat de Israëlieten deden (1 Kor. 10 : 7). En dat is het ook. Niet alleen doordat ze buigen voor dat beeld. Maar voordoor dat ze God vergeten en zich laten gaan.

Kan je God danken?

Wij maken niet meer zulke beelden

als Israël deed. Maar feestvieren kunnen wij ook. Je bent jarig, er is een bruiloft, je bent geslaagd. Of je wilt er gewoon eens uit te zijn, in een gezellige sfeer anderen te ontmoeten. In een soort of bij vrienden. Je mag toch van het leven genieten en Gods gayen dankbaar gebruiken?

Natuurlijk mag je dat. Ook op feestelijke manier.

De vraag is alleen: Ervaar je dat ook *m*? Ben je God echt dankbaar? En kun je dat ook zeggen, tot God en tegen elkaar?

Of vind je het stom om God er bij te noemen? Staat God er eigenlijk buiten?

Kom je dan niet in het spoor van de Israëlieten van vroeger? Feestvieren, maar zonder God?

Geen afgodsbeeld. Maar als je God vergeet, is er voor Hem wel wat in de plaats gekomen. Dat is dan een afgod. En daarvoor vier je feest!

Als je jolig bent

Overdreven? Je wilt toch ook eens wat anders. Zeker als je jong bent. Je probeert het uit. Ja vaderen moeder hebben het liever niet. Maar je wilt het zelf meemaken. Dat is best te begrijpen. Maak het ook maar mee. Dan weet je wat het is.

Maar kijk uit dat je niet loskomt van God. Dat kan een avondje zijn, het kan ook een manier van leven worden. Zeker als je het fijn vindt om echt alles te vergeten, ook God. Want dan is er wel wat tussen gekomen, tussen jou en God. Je doet het wel ergens om. Zeker als je het fijn vindt. Maar als dat iets anders is dan God, is het een afgod.

Als je ouder bent

Nu zou ik niet eerlijk zijn als ik alleen jongeren aansprak. Kun je als volwassene ook niet eens doorzakken? Op een feestje? Of als je alleen bent? Dan denk je op het laatst ook niet meer aan God. Laten we uitkijken naar elkaar te wijzen. Begin bij jezelf!

En als het om afgoden gaat, kijk

ook eens of er in je eigen leven geen dingen zijn waar je niet los van kan. Roken, drank, bloot op de televisie, verkeerde fantasieën. Dingen waar je het best moeilijk mee kan hebben, maar die wel ook tussen God en jou inkomen. Je denkt uiteindelijk alleen maar om jezelf. Een afgod.

Je tijd

Kijk ook eens waar je onevenredig veel tijd aan besteedt. Dat kan sport zijn, maar ook ontspanning, je PC. Maar als je daarvoor elementaire dingen laat liggen, zoals bijbellezen, bidden, voorstudie voor vereniging, aandacht voor elkaar, dan zijn het afgoden geworden.

Denk eens aan je werk. Dat kan ook huiswerk zijn. Maar dat je daarbij helemaal niet aan God denkt. Zondag denk je om God, maar bij je werk gaat het om jezelf. Je hoeft er niet eens in op te gaan. Maar het is wel een aparte —heid in je leven geworden naast God. Een macht waar je, al is het met tegenzin, toch voor buigt. Alles wat je zo losmaakt van God, apart zet, wordt zo'n macht. Geen beeld, maar wel een afgod.

Dichtbij

Dan komt het eerste gebod dichtbij. Het is niet alleen die ander die veel te luxe leeft, of die uit de band springt. Maar het gaat ook om mijzelf. Leef ik wel in band met God? Afgoden vandaag. Dat zijn niet alleen de auto, het geld en de sex. Dan kan je gemakkelijk naar een ander wijzen. Maar het komt op mijzelf aan. Dank ik God als ik feest vier en van het leven geniet? Voel ik een band met God in m'n leven? Of wordt mijn leven een feest zonder God?

Wie helpt?

Afgoden, ook die van vandaag, kunnen je niet echt helpen. Even

kan je je er goed bij voelen. Daarna laten ze je in de steek. Alleen de Here is echt God. Hij kan je helpen en redden. Ook al je merkt: ik kan het niet, die andere machten zijn me te sterk. Er is een feest dat je viert met God: het avondmaal. Daarin staat Christus centraal. Tot verzoening van je zonden. En voor een leven dat een feest is met God.

Uit de kerken

Beroepen te Gouda: H. Drost te Brunssum-Treebeek (wijk Venlo in een evangelisatie-opdracht —termeer: M.H. Oosterhuis @ Hattem.

Aangenomen naar Zwolle-Centrum: Jac. Kruidhof (woonachtig) te Zwolle, die bedankte voor Beroepen en voor Hasselt.

Beroepbaar: drs. E.J. Oosterland is op 26 april jl. door de classis Arnhem beroepbaar verklaard. Adres: Cellebroedersweg 2, Kampen, ☎ (038) 3317247.

Afscheid

Franeke — Op zondag 18 mei jl. nam ds. S. de Jong afscheid van de gemeente te Franeke-Sexbierum. Ds. De Jong heeft een beroep aangenomen naar Buitenpost en hoopt daar op 1 juni a.s. intrede te doen. De afscheidsdienst werd gehouden in de Martinikerk (hervormd) aan de Bredeplaats.

Emeritaat

Groningen — Op 12 juni a.s. hoopt ds. A. Kamer te Groningen-Noord met emeritaat te gaan. Op zondag 25 mei a.s. zal hij, D.V., tijdens een dienst in de Noorderkerk (Ak-

kerstraat 28) afscheid van de gemeente nemen. Aanvang: 16.30 uur.

Ds. Kamer werd op 12 juni 1932 te Rotterdam geboren. Hij studeerde aan de Theologische Universiteit te Kampen. Na aldaar afgestudeerd te zijn, werkte hij anderhalf jaar als hulpprediker onder de schippers in Rotterdam-Feijenoord.

Op 13 mei jl. was het precies 35 jaar geleden (in 1962) dat ds. Kamer te Hijken in het ambt werd bevestigd.

In 1968 verbond ds. Kamer zich aan de gemeente te Loenen aan de Vecht, in 1997 aan die van Utrecht-Noord/West en in 1983 werd hij predikant van de gemeente waar hij tot nu toe werkzaam is, nl. de gemeente van Groningen-Noord. Ds. Kamer was in 1990 en in 1993 lid van de Generale Synode, en daarnaast is hij deputaat-curator van de Theologische Universiteit. Verder is / Kamer o.m. redacteur van de Geref. Kerkbode voor Groningen, Friesland en Drenthe.

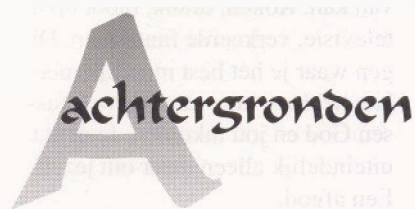
Adreswijzigingen e.d.

Deputaten Aanvullende Steunverlening Evangelisatiewerk * Penningm.: U. van der Krieke, Waterkers 2, 9801 LT Zuidhorn, ☎ (0594) 504002.

C.S. LEWIS: BEELDEN GAAN LEVEN

G.J. van Middelkoop

Natuurlijk leven en geestelijk leven

In zijn boekje **De beeldhouwer en zijn beeld** ontwikkelt de Engelse schrijver en apologet **C.S. Lewis** een aantal 'gedachten over God en mens' die heel boeiend en inspirerend zijn. Zoals in al zijn werken is hij erop uit op verrassende wijze te laten zien dat God reëel aanwezig is in onze werkelijkheid.

De Amerikaanse **Leanne Payne** beschreef dit breed in haar **Real Presence; the Christian World-view of C.S. Lewis as Incarnational Reality** uit 1988, een herziene uitgave van het boek dat in 1979 voor het eerst gepubliceerd werd onder de titel **Real Presence: The Holy Spirit in the Works of C.S. Lewis**. Uitgaande van Efeze 1 : 19-20 (alles-overtreffend is Gods macht in ons die geloven – dezelfde sterke kracht die Hij heeft ontplooid in de opwekking en verhoging van Christus) wijst zij op de werkelijkheid van God, die aanwezig is in de schepping en in het leven van de gelovigen. Zij noemt dat de incarnatie-werkelijkheid. God kennen betekent dat de Heilige Geest bij je binnenkomt en je met God verbindt. Als je niet openstaat voor de Heilige Geest, geeft je geest toe aan een rationalisme dat geen geestelijke wijsheid kan ontvangen. De mens zal zijn ware zelf alleen vinden in gemeenschap en eenheid met Christus – alleen door de werkelijke aanwezigheid van God te ervaren, die de mens verzoent met zichzelf, zijn Schepper en de geschapen wereld. Maar om ons te brengen van liefde voor onszelf tot liefde voor God en onze naasten is een radicale operatie nodig. Waar het op aan komt is, dat we werkelijk getrokken worden in het leven van de Drieënige God.

Over die radicale operatie gaat het in het boekje **De beeldhouwer en zijn beeld**. In het vervolg geven we de belangrijkste gedachten daaruit door. Ik gebruik daarbij de vijfde druk van de uitgave van Ten Have, Baarn 1991.

Lewis maakt om te beginnen onderscheid tussen het natuurlijke leven en het geestelijke leven van een mens. Biologisch gezien staat de mens in de schepping aan de top. Maar wat de mens in zijn natuurlijke staat niet heeft meegekregen, is het geestelijke leven, d.w.z. de hogere en geheel andersoortige vorm van leven die aan God eigen is. Lewis gebruikt daarvoor twee verschillende (Griekse) woorden: het natuurlijke leven noemt hij *bios*, het geestelijke leven *zoë*. De *bios* vertoont een zekere gelijkenis met de *zoë*, maar die gelijkenis gaat niet verder dan die tussen een foto van een landschap en het landschap zelf; of tussen een standbeeld en een levend mens. 'Wanneer iemand, die *bios* bezit, mandert in een mens met &, maakt hij een verandering door die even groot is als wanneer een standbeeld zou veranderen in een levend mens'.

'Daar gaat het nu in het Christendom juist om. Deze wereld is de werkplaats van een groot beeldhouwer. Wij mensen zijn de beelden en door de werkplaats gaat de boodschap, dat er eens een dag zal aanbreken, waarop sommigen onzer levend zullen worden' (15).

De Christen en de drie-persoonlijke God

Een Christen, die neerknielt om te bidden, zoekt contact met God. Maar hij weet tegelijk, dat wat hem tot bidden brengt, óók God is, dat wil zeggen: God binnen in hem. Ook weet hij, dat alles wat hij weet van God, hem door Christus toe-

komt; door Christus de Mens die God was; en dat Christus naast hem staat, hem leert bidden en ook Zelf voor hem bidt. God boven **ons**, **in ons** en met **ons**: God is de boven alles Verhevene, tot Wie hij bidt. God is ook de kracht **in** hem, die hem beweegt tot het bidden. En **God** is ook de brug of de **weg**, waarlangs hij **naar** dat doel wordt **toegedreven**. Zo 'opent' zich het ganse **drievoudige** leven van het drie-persoonlijke Wezen in zeer reële zin in die kleine slaapkamer, **waar** een nietig mens-kind zijn gebed doet. De mens wordt opgenomen in de hogere **vorm** van leven, in wat ik noemde de **zoë** of het geestelijk leven; **hij** wordt door God zelf naar God heengetrokken, terwijl hij toch **zichzelf** blijft' (19).

De Heilige Geest geeft ons deel aan het leven van Christus

In ons denken tekent de Heilige Geest zich onduidelijker af dan de Vader en de Zoon. Dat is wel **begrijpelijk**: Hij doet Zijn **werk** altijd binnen in ons. Aan **God** de Vader denken we als iemand buiten ons, ver boven ons en tegenover ons. Aan God de **Zoon** als iemand die naast ons staat, ons bijstaat **wanneer** we bidden en ons probeert om te **vormen** tot **kinderen Gods**. Zo moeten **we** aan de Geest denken als iemand binnen in ons of achter ons. We kunnen **ook** beginnen bij de derde Persoon: God is liefde. Die geest van **liefde** is echter van eeuwigheid af, een liefde tussen de Vader en de Zoon, een liefde die ook zelf een **reële** Persoon is. Het gaat er in het **christelijk** geloof nu om, dat wij getrokken worden in dat leven van de **drie-persoonlijke** God. Er is geen andere weg tot het geluk waarvoor we **zijn** geschapen. Als je **warm** wilt worden, moet je dicht bij het **vuur** gaan staan. **Als** je nat wilt worden, moet je in het water duiken. Als je verlangt naar blijdschap, kracht, vrede en eeuwig

leven, moet je dicht naar datgene toegaan – misschien wel er in gaan – dat deze **dingen** bevat. Ze zijn een machtige bron van energie en schoonheid, die ontspringen vanuit het middelpunt der ware werkelijkheid. Wie dicht in **hun** nabijheid komt, wordt door het sproeiende water bevochtigd; wie zich ver houdt, blijft droog. Als een mens eenmaal met God is verenigd, **moet** hij wel **eeuwig** leven. En als een mens van God gescheiden is, **moet** hij wel verdorren en omkomen! Wat het christelijk geloof ons aanbiedt is, dat als wij God **naar** laten begaan, wij deel kunnen **krijgen** aan het leven van Christus. Ook wij worden dan zonen van God. Dan hebben wij de Vader lief, **zo** als Hijzelf liefheeft, en dan zal de Heilige Geest in ons woning maken.

Christus is in deze wereld gekomen om het leven dat Hij bezit aan andere mensen mee te delen. Iedere Christen moet een **klein-formaat** Christus worden. Dat is het enige doel waarom men een Christen wordt (31-3).

'Christus aandoen'

Het Nieuwe Testament heeft het voortdurend over 'opnieuw geboren' zijn en over 'Christus aandoen'. Christus '**krijgt** gestalte in **ons**' en we moeten 'de Geest van Christus hebben'. Deze uitdrukkingen hebben een **diepere** betekenis. Ze willen zeggen, dat een werkelijke Persoon, **Jenis Christus**, een bepaald werk aan ons doet, hier en nu. Hij komt zich op een heel reële wijze met ons diepste **wezen** inlaten. Hij komt ons oude, natuurlijke ik in ons **doen** en Hij geeft ons daarvoor in de plaats een nieuw ik, zoals Hijzelf bezit. En **eindelijk** verandert Hij ons voorgoed in een totaal ander **wezen**, in een 'Christus in het klein'.

En God wil met ons omgaan alsof we nu **reeds** zijn, wat wij feitelijk nog niet zijn. God ziet ons aan alsof **we** een Christus in het klein zijn;

Christus staat naast ons om ons daarin te veranderen (46-7).

Radicale verandering

Christus wil andere mensen van ons maken. Hij zegt tot **ons**: 'Geef mij alles. Ik vraag **niet** om een **stuk**je van je tijd of een **deel** van je geld of je **werk**. Ik vraag jezelf. Ik ben niet gekomen om je oude ik te **pijnen**, maar om het te doden. **Halve maatregelen** dienen nergens toe. **Ik** wil niet maar hier en daar een **tak** afhouden, ik wil de **hele boom** omhakken. **Ik** wil de zieke kies niet uitboren of er een nieuwe **kroon** opzetten: ik wil hem er uit trekken. Geef je hele oude ik aan **mij** over, met al zijn begeerten en verlangens, niet alleen die weke jij voor verkeerd houdt, maar **ook** die **wet**ke jij als onschuldig beschouwt – de hele geschiedenis. Dan zal ik je daarvoor in de plaats **een** heel nieuw ik geven. Of liever: ik zal **Mijzelf** aan je geven, zodat mijn wil ook **jouw** wil wordt' (49).

Uitgebroed worden óf bederven

Het eigenlijke probleem van het **Christelijk** leven duikt dan ook heel ergens anders op dan men gewoonlijk **&.&.** Het komt vóór je te staan, **zodra** je 's morgens **wakker** wordt. Dan **stormen** al je **wensen** en verwachtingen voor die dag als wilde dieren op je af. En elke morgen moet het **weer** je eerste werk zijn, ze resoluut terug te **drijven** en aandachtig te luisteren naar die andere stem. Dat andere standpunt in te nemen en dat andere, volle, sterke en rustige leven binnen te laten stromen. En dat voortaan zo elke dag. Je natuurlijke zorgen en beslommingen moet je op een afstand houden en je scheepje in stil vaarwater brengen. In het begin lukt ons dat maar voor ogenblikken. Maar juist vanuit die **ogenblikken** verspreidt zich het nieuwe leven **door** ons hele **dagelijks** bestaan. Want zo **maken** we het Christus mogelijk aan ons te

werken op het punt **waar** dat nodig is. Het is **hetzelfde** verschil als tussen verf die over een oppervlak wordt uitgestreken, en een verfklodder of vlek die door alles heendringt.

Christus gebruikte nooit vage, idealistische humbug. **Wanneer Hij** zei: 'Wees volmaakt', dan **meende** Hij het. Bij meende het echt dat **we een radicale kuur moeten doormaken. Dat is wel zwaar, maar de methode van het compromis**, waar we allen zo verzot op zijn, is nog veel zwaarder of kortweg gezegd onmogelijk. Het moge een harde zaak zijn voor een ei om in een vogel te veranderen, het is nog heel wat moeilijker voor dat ei om te Ieren vliegen, terwijl het **een ei blijft**. Voorlopig **zijn we te** vergelijken met eieren. En nu **kun** je niet tot in 't oneindige alleen maar een gewoon, fatsoenlijk ei blijven: we moeten uitgebroed worden óf we bederven (51).

De kosten berekenen

Christus heeft de mensen gewaar-schuwde, de kosten te **berekenen** vóór ze Christen worden. 'Vergis je niet', zo **zegt** Hij tegen ons, 'wanneer je Mij laat **begaan**, maak ik je tot **een volmaakt mens**. Zodra je jezelf onder mijn behandeling stelt, gaat **het** daarom alleen. Om niets anders en om niets minder dan dat. Je hebt **een vrije wil** en als je dat verkiest, kun je Mij van je afduwen. **Maar** als je Mij niet van je afduwt, moet je goed **begrijpen**, dat Ik **van plan ben** de zaak **grondig** aan te pakken. Al kost het je hier op aarde nog zoveel lijden en al kost het je na je dood ook een reiniging **waar** je geen voorstelling van hebt, en al kost het Mij **ook** nog zoveel, Ik zal niet rusten en **ook** jou geen rust gunnen, eer je letterlijk volmaakt bent geworden en mijn Vader zonder aarzelen **kan zeggen** dat Hij een welbehagen in je heeft, zoals **Hij** in Mij **een** welbehagen heeft. Dat **kán** ik doen en Ik **wil** het ook doen, **maar** iets minder wil Ik niet doen' (55).

God komt het huis van ons leven binnen om het te gaan vernieuwen. **Maar** dat doet Hij radicaler dan wij eerst dachten. De verklaring daarvan is, **dat wat** Hij aan het bouwen is, een heel ander huis **wordt** dan wij ons hadden gedacht. Wij dachten dat het **een net** villaatje zou worden, **terwijl** Hij bezig is **een pa-**leis te bouwen. En Zijn bedoeling is er zelf in te **gaan wonen**.

Als wij **Hem** er de gelegenheid **voor geven** – wij **kún**nen het Hem beletten als we **willen**! – **zal Hij de** zwakste en onreinste onder ons veranderen in een god of **een** godin, in een schitterend, smalend, onsterfelijk wezen, zó overvloeiend van kracht, **blijdschap** en wijsheid als wij ons nu nog **niet kunnen** voorstellen. Hij **zal** ons veranderen in een klare, vlekkeloze spiegel, die op volmaakte wijze, zij het ook op kleiner schaal, de oneindige macht, heerlijkheid en goedheid van God weerkaatst (58).

Unieke kinderen van God

Door de werkelijke aanwezigheid van God in ons leven worden wij herschapen tot nieuwe mensen. Dat is **een** verandering, waardoor wij in plaats van **schépselen** van God worden tot **kinderen** van God. Christus deelt ons Zijn nieuwe leven mee. Wie het **ontvangt**, ontvangt het door persoonlijke **verbinding** met Hem. Wij mensen worden **alleen** 'nieuw' door het 'zijn in Hem' (74).

We moeten **uit** onszelf overgaan in **Christus**. Het is Zijn bedoeling, dat Hij **van óns** wordt, en wij moeten leren **denken** zoals **Hij denkt**, of zoals de Bijbel het **uitdrukt**, wij moeten de 'gezindheid van Christus' **krijgen** (77).

En hoe **meer we** verlost worden van onszelf en **voor** Zijn rekening komen, **des te meer** worden we in waarheid **onzelf**. Zo **gezien** **Ligt** het ware 'zelf' van ieder van ons in Hem op ons te wachten (78j). God is in deze wereld als **groot beeld-**houwer aan het **werk me?ons**. En straks breekt de dag aan, waarop de

heerlijkheid **van** de kinderen Gods aan het licht komt: **dán zijn** we pas echt levende mensen!

Samenvatting

Lewis' opvattingen werden gekarakteriseerd als een visie van incarnatie-werkelijkheid. God komt werkelijk in ons leven, of liever: wij moeten **getrokken** worden in het leven van de **Drieënige God**. Pas als dat gebeurt worden wij echt levende mensen. Christus wil het leven dat Hij bezit met ons delen, **als** eerstgeborene wil Hij veel broeders hebben. Het is de Heilige Geest die ons deel geeft aan het leven van Christus.

God **komt** zich op **een** heel **reële wijze** met het diepst van ons wezen inlaten. **Hij** wil ons oude **bestaan** doden en **een** nieuw schepsel **van ons maken. Dat is** een radicaal **veranderingsproces**, dat geen compromissen gedooft. God komt het huis van ons leven binnen om het te gaan vernieuwen. Het wordt een totale verbouwing, want Hij wil Zelf in ons wonen. Einddoel is dat ons leven een spiegel is van **Zijn** heerlijkheid en goedheid.

Als nieuwe **mensen** worden wij als Christus, we gaan denken en voelen zoals Hij. Verlost van ons oude zelf, worden **we** des te **meer** onszelf. **Pas** in de levende verbondenheid met God worden we **zoals** we bedoeld zijn.

Op **sommige uitdrukkingen** van Lewis valt wel **kritiek** te leveren – en **hij** zou die kritiek wellicht ook wel toegestemd hebben – maar in zijn vaak versassende en levendige benadering van de dingen brengt hij ons het indrukwekkende mysterie van Gods werken in ons leven wel **heel** dichtbij: door de werkelijke aanwezigheid **van God** in ons leven worden we op **dynamische** wijze herschapen tot nieuwe mensen voor wie **ten** volle het leven is weggelegd.

EINDE VAN HET GPV OP TERMIJN IN ZICHT? 2

A.J. Verbrugh

Samenleving

In het voorafgaande wezen we op meningen met hoog politicologie gehalte, die stellen dat de overeenkomst in programma's tussen GPV en RPF, en hun samenwerking zullen uitlopen op fusie en dus beëindiging van het GPV. Vooral een gezamenlijke kandidatenlijst voor de Tweede Kamer (bijv. bij verkiezingen na 1998) zou hiertoe leiden. In verband hiermee werden enige bedoelingen aangegeven die aanhangers van gereformeerde politiek met het GPV kunnen beogen. De slotsom daarbij was dat het doel van het GPV primair is de hoofdlijnen van het overheidsbeleid te veranderen of te verdedigen, zodat meer overeenstemming met het woord van de Bijbel wordt bevorderd.

Het Congres van gereformeerden in 1948

Er zijn broeders en zusters in de kerken die het met dit laatste niet eens zijn. Het gaat er vooral om of je met je broeders ook in de politiek gereformeerd wilt zijn. Je hoort daar toch bij? De adressen van het GPV staan niet voor niets vermeld in het kerkelijk jaarboekje. Vergaderingen van gereformeerde kiesverenigingen worden in de kerkbode vermeld en vaak belegd in een zaaltje van een kerkgebouw. Nu kan de eenheid van kerkelijk belijden er zeker belangrijk toe bijdragen dat men het ook eens is over de hoofdlijn van het door het GPV gevoerde politieke beleid. In elk geval is men het dan niet radi-

caal oneens. Toch gaat dit niet altijd op. Immers wat moeten we denken van de vijftig jaren lang steeds weer terugkerende discussie binnen gereformeerde kring over de samenwerking? Zou die het GPV niet hebben verlamd? Zijn daarbij geen teleurgestelden uit het GPV verdwenen? Of, om iets heel anders te noemen: in de tijd van de koude oorlog kon een gereformeerd nucleair pacifist ernstige bezwaren aanvoeren tegen het door het GPV bevorderde beleid van nucleaire paraatheid. We waren het met zo'n broeder (m/v) niet eens, en we hebben er ook principieel over gediscussieerd. Maar je bleéf discussiëren, en soms was het verstandig de zaak maar te laten rusten. Zo iemand zag je in die tijd niet vaak op

de kiesvereniging, of hij bedankte. Toch zeggen we in zulke gevallen niet dat er 'ontrouw aan de belijdenis' was of zoiets.

Daarom blijven we van mening dat het beslissende voor een politieke

groepering die optreedt naar buiten, in de eerste plaats is of er in grote lijnen eenheid is in hoofdgedachten over het overheidsbeleid dat op geloofwaardige manier moet worden bevorderd.

Die eenheid van politieke hoofdgedachten kan op een historisch moment ontstaan. Bij de Antirevolutionaire Partij ontstond die in 1879 uit de strijd voor vrije christelijke scholen zonder onrechtvaardige zware extra kosten voor de ouders. Na 1920 was de strijd in hoofdzaak voltooid en om de politieke vaart in de partij te houden, had toen een nieuw dominerend strijdpunt aangegeven moeten worden. Dit gebeurde niet, hoewel het geloofsleven en de kerken voortdurend bedreigd werden door het gebleven neutralistische en horizontalistische karakter van de openbare samenleving, ook onder de kabinetten-Colijn. Soms kon men het verwijt horen klinken dat Colijn een neutrale staatkunde voerde. Het John Locke-liberalisme van de staat werd niet bestreden. Maar de A.R.Partij had een hele filosofie op aanpassing aan deze neutraliteit ontwikkeld en veranderde niet meer van koers. Gaandeweg werkte de partij mee aan alle kabinetten, liberaal of rood, zonder hierop een praktisch stempel te kunnen drukken waaruit de gereformeerde en christelijk-historische herkomst van de antirevolutionaire richting duidelijk bleek. Wij hebben destijds beseft dat prof. Schilder als geen ander de gevaren voor kerk en staat van deze filoso-

fie van de latere ARP heeft door- zien. De gevaren zijn dat door de aanvaarding van de geheel neutrale publieke samenleving de christe- nen in een identiteitscrisis geraken. Want ze nemen dagelijks waar dat de God die zij willen liefhebben en eren, hier **volstrekt** wordt gene- geerd. Toch wordt **alleen** de over- tuigde aanvaarding van die neutra- listische samenleving (onder de naam van democratie) 'politiek cor- rect' geacht. Dit werkt de **onver- schilligheid** en **secularisatie** in de hand. **Daarom** kon er op een Cong- res van Gereformeerden in 1948 in Amersfoort (1250 aanwezigen) een nieuw historisch moment ont- staan voor een eenheid van politie- ke hoofdgedachten. In enkele stel- lingen keerde het congres zich af van de **natuurrechtelijke construc- ties** die de ARP beheersten: wat ge- zegd werd van algemene **openba- ring**, natuurlijke **godskennis**, geme- ne gratie, verhouding overheden wet Gods, soevereiniteit in eigen kring en 'eeuwige **beginselen**'. **Toen** ontstond snel een eenheid van een nieuwe politieke visie on- der hen die het Congres in dit op- zicht wilden volgen. Duidelijk werd dat het GPV dat daarna ont- stond, zich **keerde tegen** het publie- ke neutralisme van de **staat**. Maar van de in 1918 opgerichte **SGP** bleef **het** verschillen in zijn waarde- ring van geestelijke vrijheid in de samenleving. Tot **dit** laatste droeg **ook** bij het vroegere **antirevolutionaire** kamerlid A. Zijlstra, dat het Congres voorzatz. Zo ontstond een nieuwe **marsrichting** en **nam** de po- litiek van het GPV een eigen **plaats** in. En ondanks de langdurige **moei- lijkheden** die het GPV van zijn pro- blemen **inzake** samenwerking met niet-gereformeerd-vrijg. lidmaten **ging ondervinden**, is deze 'natio- naal-gereformeerde', 'nationale christelijke' visie **ook** buiten het GPV doorgedrongen. We vinden haar terug bij de RPF, die **zich** eveneens **principect** keert tegen het neutralisme van de staat. **Aan** de vooroorlogse regenten van de ARP kon binnen de partij zoiets

niet worden gezegd, op straffe van geplaatst te worden in de categorie 'moet nog veel leren' en 'onge- schikt voor politieke functies'.

Actieve bezinning vanuit de grondslag onmisbaar

Voor het geloofwaardig streven naar een program met deze natio- naal-gereformeerde visie als kern is het GPV **noodzakelijk**, maar niet voldoende.

Het GPV met zijn grond van Schrift en belijdenis is nodig omdat **het** program deze **grondslag niet** mag **weerspreken**. Bovendien is al- leen het **GPV rechtstreeks** door een historische lijn verbonden met het **Congres** van 1948 dat de **stoot** gaf tot **dit** program.

Nu wordt aan de kerneis: de **erken- ning** in het publieke leven van de eer en **afhankelijkheid** van God die **door Christus wordt gekend**, en van de **geestelijke vrijheid** voor al- le burgers – niet **vanzelf** vastgehou- den. Daarvoor zal voortdurend **be- zinning** en studie **nodig** zijn, met Schrift en confessieerbij. Daarvoor zal een beleid uitgestippeld en **be- oordeeld** moeten worden en daar- voor zullen de grenzen van eventue- le compromissen zorgvuldig **moe- ten** worden vastgesteld. Daar beho- ren korte schetsen met **stellingen** en vragen bij. Ze moeten primair de landelijke politiek **betreffen**. De trend naar 'fusie' die sommige poli- tologen **aankijken**, betreft **im- mers** de invloed van de landelijke politiek in de **Tweede Kamer**. Maar als de bedoelde 'interactieve' bezinning vanuit de Bijbel op on- derwerpen van politieke, nationale, sociaal-culturele, en **economisch- ecologische** aard op de kiesvereni- gingen niet meer plaatsvindt, zal het **inderdaad** mis gaan met het GPV. Een verenigingsleven dat al- leen bestaat in het nu en dan uitno- digen van een spreker, die wat in- formatie **geeft**, en die moet concu- reren met de vloed van informatie via TV, **Internet** en de zaterdagse bijvoegsels van de kranten, **kan** in een manco op dit gebied niet **voor-**

Wen. Om **alleen** maar over nabije praktische **zaken** iets te horen en wat mee te praten, is het GPV waar- schijnlijk op den duur **overbodig**. Daarover kan men ook met ande- ren, op bredere grondslag vergade- ren en dan krijgen de politicologen gelijk. Het belangrijkste van het congres van 1948 kan dan worden genegeerd en verder worden afge- daan als een achterhaald verhaal over een ethische **crisis** uit die tijd. Gaandeweg kan het program dan worden **gehorizontaliseerd** tot CDA-niveau en tenslotte verdam- pen. Wij nemen echter aan dat al diege- nen die het bewaren van de goede grondslag van het GPV ernstig ter **harte** gaat, wèl de belangstelling voor het werken met de **genoemde** principiële zaken zullen k i t t e n . **Waarom** zouden zij anders willen vasthouden aan de **grondslag**? Toch om daar iets mee te **doen**!

Zonder bondgenoten een utopie

Maar als er zich potentiële bondge- noten voordoen **hij** wie de grond- slag wat breder is en met wie **kan** worden afgesproken dat wij – het **GPV** en de bondgenoten – **hetzelf-** de program zullen nastreven, mag dit niet worden genegeerd. Wordt dit wel gedaan, dan wordt het histo- rische ideaal van het program van het GPV tot een Utopia alleen voor **gereformeerden**. Want het deel van de kiezers dat **metterdaad** wil leven vanuit de smalle basis van het GPV is klein. Nu hebben sommige broe- ders (m/v) gevraagd of je vanuit een bredere of enigszins **andere** grondslag dan de gereformeerde, in het algemeen wel eenzelfde princi- peel **program** kunt **willen**. **Ons** ant- woord is **ja**. Want tussen **grondslag** en program ligt wel een verband, maar dit verband is niet rechttoe. We hebben al eens gezegd dat er een **kogelgewricht** tussen zit, dat beperkte speelruimte **toelaat**. Want de grondslag moet worden toege- past op een historisch aanwezige si- tuatie. Taxatie van die situatie kan

van persoon tot **persoon** en van groep tot groep wel wat verschillen. En juist omdat over **een** bepaald de kwestie bij zowel het GPV als bijv. bij **een** organisatie als de RPF **een zekere spreiding van meningen** mogelijk is, is er tussen hen **ook** overlapping mogelijk. Daarom is ook **een** lange-termijn-bondgenootschap tussen bijv. GPV en RPF mogelijk met het oogmerk hetzelfde **principiële** politieke lange-termijn-programma **goed** mogelijk te helpen realiseren. Wij **kunnen** ons uitstekend voorstellen dat bij **een** lange-termijn-bondgenootschap **ook** onder een deel van de RPF-leden een soortgelijke behoefte bestaat om de politieke kwesties in eigen kring principiële te bespreken. **Daarnaast moeten er ook gezamenlijke** manifestaties mogelijk zijn. Een **bondgenootschap** als bedoeld moet in een contract zijn vastgelegd. Dit **omvat** meer dan een overeenkomst **voor** plaatselijke verkiezingen. De **artikelen** moeten door **afgevaardigden van beide** partijen **zijn goedgekeurd**. In dat contract moet **tenminste** staan, dat eik van de partijen zelfstandig kandidatenlijsten opstelt, zelfstandig ontwerp-programma's kan indienen, dat een gezamenlijk **contactorgaan** de ineenengeschoven lijsten, de naam **van** die **lijsten** en de gezamenlijk naar **buiten** gebrachte **programma's** vaststelt, **en dat tenslotte** de organen van de afzonderlijke partijen over het zo verkregen resultaat oordelen. Voor nood- of **haastsituaties** moet een ontsnapingsclausule worden aangebracht. Het lidmaatschap van de ene **partij** sluit dat van de andere partner uit. Verder moet in **een** artikel **worden** vastgelegd dat plaatselijke regionale **afdelingsverenigingen** kunnen besluiten in **een** bepaalde **verkiezingsperiode** **zonder** de contractpartner verder te gaan en ook hoe het geheel van eik van de partijen kan besluiten het contract te beëindigen. (Dit laatste **zou** bijv. het geval zijn als men het onverhoopt te weinig eens werd over het programma.)

We zijn hier uiteraard niet volledig. **Hoe** zo'n contract er precies moet uitzien, is mede het werk van juristen en **bestuurskundigen**. Ook op de **financiële** perikelen die bij **een** gezamenlijke lijst het gevolg **zijn** van het systeem van overheids-subsidies aan politieke organisaties, gaan we hier niet in. In het algemeen **zullen** we zeggen: wie liefde heeft voor de geloofwaardige verbreiding van Gods eer in het publieke leven, **wil** hiervoor **ook** naar **vermogen offeren**. Jarenlang heeft het GPV zelfs zonder **enige** subsidie gewerkt. Wij bepleiten hier niet **een** gezamenlijke Tweede-Kamerlijst in 1998. Daarover **zijn** **besluiten** gevallen en daarvoor is het **nu** te laat. **Maar daarna wordt de situatie anders** en zal het uitblijven van een gezamenlijke lijst steeds minder begrepen worden. De gevolgen voor enthousiasme, **ledental** en **electoraat** zijn voorspelbaar.

We zien niet in waarom dit 'onomkeerbaar' tot partijfusie moet leiden. We willen toch een **bepaald programma** helpen verwezenlijken dat de publieke oriëntering op Jacobs **God** als inzet heeft, **we willen** toch de plat-horizontalistische verschraving van het nationale **leven** op de enig-mogelijke manier tegengaan? Onderschatten zij die **fusie** voorstellen, niet de kracht die kan uitgaan van goed en beter werkende **gereformeerde kiesverenigingen**? Zolang er nog GPV'ers zijn die ernstig hun **programma willen** verwezenlijken, **zolang** we nog enthousiast zijn voor onze niet-neutralistische politieke oogmerken, kan **met** Gods zegen het GPV het nog een hele tijd uithouden! En de politicologen? **Zij** zullen **achteraf schrijven** dat in gevallen zoals bij het GPV, **waar een** principiële onderbouwing **tevens** levensvragen **betreft**, weer andere regels gelden dan bij Groen Links.

*Hét boek voor de komende
zomermaanden*

Ronald-trilogie

Ali C. Drost-Brouwer

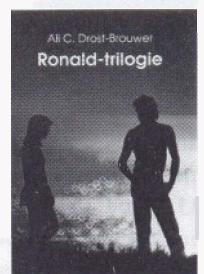
720 pag., geb., f 17,10

Verkrijgbaar bij de boekhandel

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

Postbus 25 - 4460 AA Goes - tel. 0113-215591

GRENDOVERGANGEN VAN DE GEEST 1

De Geest in Samaria (Hand. 8)

M. van Veen

Schriftstudie

De geschiedenissen die verteld worden in Handelingen 8 en 10 stellen bij nauwkeurige lezing voor boeiende vragen. Filippus heeft het evangelie aan de Samaritanen gebracht. Deze zijn tot geloof gekomen en ze zijn gedoopt. Waarom gaan er dan nog twee apostelen heen? Waarom krijgen de Samaritanen pas bij dit bezoek deel aan de Heilige Geest en waarom gebeurt dat op een zo uiterlijk waarneembare manier?

In Handelingen 10 wordt Petrus naar Cornelius gestuurd. Waarom niet Paulus, die al (Hand. 9 : 15) tot zendeling voor de volken is aangesteld? Waarom krijgen Cornelius en de zijnen deel aan de Geest op dezelfde manier als de gemeente in Handelingen 2?

Waarom lezen we bij de bekering van de kamerling van Kandake nu juist weer niets over aanwezigheid van de apostelen en over een waarneembaar deel geven aan de Geest? Was de kamerling wel een heiden?

De vragen over de geschiedenis van de Samaritanen komen in dit artikel aan de orde. Die rond Cornelius in het tweede artikel. De vragen bij de bekering van de kamerling in het derde en laatste artikel.

In zijn bespreking van Lloyd-Jones' *Onuitsprekelijke vreugde* heeft G. Gannink er nu een jaar geleden in dit blad op gewezen dat de Heilige Geest in het begin van de christelijke kerk steeds wijdere cirkels trekt (*De Reformatie*, 18 mei 1996). Ik wil graag nog eens nauwkeurig naar die steeds wijdere cir-

kels kijken. Dan blijkt elke nieuwe cirkel een grensovergang te zijn. Hierdoor worden verschillende dingen duidelijk.

Andere talen

Pinksteren is de eerste en fundamentele grensovergang van de Hei-

lige Geest. Hij komt uit de hemel en daalt neer & de gemeente van Christus. Deze uitstorting van de Geest ging gepaard met waarneembare verschijnselen. Deze zijn niet willekeurig; het zijn tekenen met een bepaalde functie. Zo verwijzen wind en vuur naar de Geest en zijn werk.

Het spreken in andere talen wijst naar twee kanten.

- 1 De Geest doorbreekt daarmee de grenzen van het oudtestamentische ambt. Hij neemt de gemeente als geheel in zijn dienst voor de verkondiging. Zoals Joël had beloofd, worden allen in de gemeente – ouden en jongen, mannen en vrouwen – profeten.
- 2 De Geest doorbreekt de grens van de oudtestamentische taal. Hij annexeert de gewone talen van de volken voor de dienst van de verkondiging. Het spreken in andere talen is meer dan alleen een teken. Het heeft tegelijk een actuele functie. Er waren op dat moment buitenlandse joden aanwezig die de verschillende talm zelf dagelijks spraken en dus verstonden.

Allen tezamen

Op de Pinksterdag van Handelingen 2 werd de Heilige Geest op de kerk van alle eeuwen en alle plaatsen uitgestort. Daarom vieren wij nog jaarlijks het pinksterfeest. Dan gedenken we deze uitstorting van de Geest als uniek en onherhaalbaar heilsfeit, dat ook voor ons is gebeurd.

De Bijbel legt er de nadruk op dat de Heilige Geest kwam over de complete kerk ~~na~~ die ambtelijk

wordt vergaderd door de twaalf door Christus aangestelde apostelen. Mede daarom beschrijft Handelingen 1 de completering van het apostolische twaalfstal. De twaalf apostelen – naar het getal van de twaalf stammen van Israël – zijn het fundament van de ene kerk die op weg is naar het hemelse J a m - lem met de twaalf poorten waar door de volken binnengaan.

De oudste handschriften van het Nieuwe Testament kennen geen hoofdstuk- en versindeling en ze bevatten evenmin leestekens. Het is soms ontdekkend als je die 'nieuwigheden' wegdenkt. Je kunt dan de lezing van Handelingen 2 eens beginnen bij Handelingen 1 : 26b: 'en het lot viel op Mattias en hij werd gekozen verklaard bij de elf apostelen en toen de Pinksterdag aanbrak, waren allen tezamen bijeen...'. Dan valt het verband tussen het herstel van het twaalfstal en Pinksteren net zo op als... Lucas het bedoeld heeft.

Filippus in Samaria

Het heilsfeit van Pinksteren is uniek en onherhaalbaar. Dan rijst wel de vraag waarom je na Handelingen 2 nog van andere waarneembare begiftigingen met de Heilige Geest leest. De tweede waarneembare begiftiging met de Heilige Geest vindt plaats bij de kerkstichting in Samaria (Hand. 8 : 17, 18). Dat het heil ook voor de Samaritanen is, heeft voor & kerk in Jeruzalem niet zonder meer vanzelf gesproken. Wel heeft de Here Jezus zelf de latere prediking van het evangelie onder de Samaritanen in zekere zin voorbereid. Hij heeft immers zelf bij de Samaritanen gepredikt, al was dat erg kort (Joh. 4 : 39-41). Ook is er de opdracht van de Here aan de apostelen M Handelingen 1 : 8: 'gij zult mijn getuigen zijn te Jeruzalem en in geheel Judea en Samaria en tot het uiterste der aarde'. Getuigen in Samaria kan moeilijk iets anders betekenen dan pr&king aan & Samaritanen. Toch geeft Handelingen 8 bepaald

niet de indruk dat de prediking in Samaria door de apostelen is gepland. Het lijkt er eerder op dat ze door het resultaat van het zendingswerk van Filippus min of meer worden overvallen.

In ieder geval komt het evangelie bij de Samaritanen. Ook Samaritanen komen tot het geloof en worden behouden.

Maar deze geschiedenis stelt wel voor enkele vragen. De evangelist Filippus heeft in Samaria het evangelie gebracht. Daarop zijn er Samaritanen tot het geloof gekomen. Dan zou je denken: de zending onder de Samaritanen heeft haar doel bereikt. De Samaritaanse kerk kan haar geschiedenis beginnen. 'Einde bericht.' Maar het verhaal blijkt nog niet uit te zijn! De apostelen Petrus en Johannes komen erbij en eerst dan ontyangen de gelovige Samaritanen de Heilige Geest. En wel op een duidelijk waarneembare manier. Waarom werd de Geest in Samaria waarneembaar geschonken en waarom moesten Petrus en Johannes daarbij een rol spelen? Om een antwoord op die vragen te vinden moeten we heel nauwkeurig naar deze geschiedenis kijken. Wie waren de Samaritanen precies?

De Samaritanen

Het allereerste begin van de W - tanen ligt bij Jerobeam & zoon van Nebat, de koning die het tienstammenrijk van het huis van David afscheurde. Hij maakte die scheur definitief door in Dan en Betel de kalverendienst te organiseren. De kalverendienst in Betel en Dan was er niet omdat Jerobeam en zijn volk meenden de Here zo beter te kunnen dienen dan in Jeruzalem. Nee, de kalverendienst was puur de godsdienst van het separatisme: afscheiding om de afscheiding. Deze lijn van Jerobeam werd vastgehouden en doorgetrokken & het tienstammenrijk in ballingschap was gevoerd. Andere – heidense – volken werden toen naar het grondgebied van Israël omgebracht. En deze heidense immigran-

ten vermengden zich met de achtergebleven Israëlieten. Zo ontstond het volk van de Samaritanen. Zij wilden de Here wel dienen, maar dan op hun manier.

De vermenging van deze geïmmigreerde volken met de joden is in Samaria eeuwenlang doorgegaan, haast tot in de tijd van het Nieuwe Testament toe. Daarbij is het joodse karakter van & Samaritanen steeds sterker geworden.

De Samaritanen waren besneden. Ze leefden op den duur strikt volgende wet van Mozes. Vooral op het punt van de sabbat waren ze heel precies. Volgens sommige joodse rabbijnen waren de Samaritanen met hun strikte wetsopvatting zelfs een voorbeeld voor de joden. Je zou de Samaritanen 'halve joden' kunnen noemen. Het grote verschil zat in de plaats van eredienst. 'Jeruzalem!', zeiden de joden. 'Sichem!', zeiden de Samaritanen. In dat geding heeft onze Here Jezus duidelijk partij gekozen. Hij zei tegen de Samaritaanse vrouw: 'jullie, Samaritanen, aanbidden wat je niet weet; wij, joden, aanbidden wat wij weten' (Joh. 4 : 22).

Grensovergang Samaria

De Samaritanen mogen dan vrij dicht bij de joden gestaan hebben, de grens tussen de twee volken was toch een diepe kloof. Want als eredienst van de apartheid was de Samaritaanse eredienst zondige ere dienst.

Maar als Filippus in Samaria de Christus predikt, dan betekent dat voor de Samaritanen de prediking van de vergeving van al hun zonden; ook van de Samaritaanse m - de van eigenwillige eredienst, Jezus Christus is de vervulling van alle schaduwachtige eredienst. De Samaritanen hebben aanbeden wat ze niet weten. Voor die zonde is er nu verzoening door de Zoon. Daarom is door Hem het uur aangebroken dat de waarachtige aanbidders de Vader aanbidden in Geest en waarheid. Wie tot de Vader wil gaan, die mocht nooit naar Sichem; maar

die *hoeft* nu niet meer naar Jeruzalem. Je moet nu bij Jezus zijn, die de Christus is, de Zoon van David. Jerobeam maakte eens *zijn* rijk los van het huis van David. Jezus Christus, de Zoon van David, zoekt vanuit de hemel de resten van het rijk van Jerobeam weer op en vergadert ze tot de eenheid van Gods volk. Als de Samaritanen tot het geloof in Jezus Christus komen, *beke-*ren ze zich *daarmee* van hun separatisme. Ze erkennen de Zoon van David als hun Koning. Zo worden ze weer bij Gods *volk* ingelijfd.

Op dat moment gaat Gods heil een grens over die *nog* niet eerder is gepasseerd. En dat sprak bepaald niet vanzelf, gezien de voorgeschiedenis. Van de aartsvaders tot nu toe was het heil immers exclusief voor de joden. Het korte optreden van Jezus in Samaria is een *uitzondering* geweest op de regel die Hij zelf gesteld heeft: 'Wijkt niet af op een weg naar heidenen, gaat geen stad van Samaritanen binnen; begeeft u liever tot de verloren schapen van het huis Israëls' (Mt. 10 : 5, B). Achteraf blijkt de prediking van Jezus in Samaria (Joh. 4) een voorschot te zijn geweest op de eigenlijke doorbraak van het heil naar Samaria, die Handelingen 8 beschrijft.

Uit deze stand van zaken zijn de bijzonderheden te verklaren die we aantreffen in de geschiedenis van de instituering van de kerk bij de Samaritanen.

Apostelen in Samaria

Als de apostelen in Jeruzalem horen dat het evangelie de grens met de Samaritanen heeft doorbroken, sturen ze Petrus en Johannes naar Samaria. Wat moeten die twee apostelen daar? Moeten ze het werk van Filippus keuren? Het nog eens dunnetjes overdoen? Niets van dat alles!

Ze komen in Samaria om precies dat te doen wat Handelingen 8 erover vertelt. Ze komen bidden af de Heilige Geest ook over de Samaritaanse gelovigen komt en vervolgens leggen ze als het ware de

Jan Joest van Kalkar (ca. 1458 - 1519), Christus en de Samaritaanse vrouw, ca. 1507. Schilderij op de vleugeldeur van het hoogaltaar in de St. Nicolauskirche in Kalkar.

Dit schilderij is een prachtig voorbeeld van natuur-observatie uit de vroege Renaissance in de Nederlanden. In een verstillde, symmetrische compositie heeft de schilder Christus en de vrouw naast elkaar geplaatst. De put met het takelwerk benadrukt de geestelijke afstand tussen de Samaritaanse en de Jood. Alhoewel de vrouw nog bezig is water te putten, is haar aandacht gericht op de woorden die een zichtbaar vermoede Christus tofhaar spreekt: 'Wie van mijn water heeft gedronken, zal geen dorst meer krijgen'. We zien haar daar diep over nadenken. De compositie bevat nog een tweede tegenstelling. Christus zit in een prachtig landschap. Om hem heen is leven: allerlei planten groeien aan zijn voeten. Achter hem staan twee elken, terwijl verderop de heuvels met boomgroepen bedekt zijn. Ver weg ligt de stad Sichem; in een landschap waarvoor de Rijnvallei model heeft gestaan. Achter de vrouw is het landschap kaal en rotsig. Er is slechts een schamele begroeiing. Door een natuurlijke poort in de rotsen komen de discipelen aanwandelen, die eten hebben gekocht in de stad. Deze tegenstelling in het landschap benadrukt de levenwekkende kracht van het woord van Christus en wijst tevens op de Geest die het gelaat van de aardbodem vernieuwt.

MdJ

Geest op de gelovigen in Samaria. En dan ontvangen die ook de Heilige Geest. Evenals de kerk in Jeruzalem op de pinksterdag de Geest ontvangen heeft.

Wat betekent dat? Dat heeft Petrus zelf al gezegd op de pinksterdag: de profetieën van het oude verbond

gaan in vervulling. De Bere schept zich een volk waarin allen profeten zijn. Dat was toch de boodschap van de pinksterpreek van Petrus te Jeruzalem? Die preek hoeft Petrus in Samaria niet te herhalen. Maar de Heilige Geest laat wel bij herhaling heel duidelijk zien dat Hij in de kerk aanwezig is. Ook in de kerk te Samaria.

De Samaritanen die eerst buiten de grenzen van Gods volk stonden, horen nu bij Gods ene volk van profeten. Voor dit volk had Mozes vroeger al gebeden: 'och, dat al Gods volk profeten waren!' (Num. 20) Dat gebed is nu verhoord: al Gods kinderen zijn profeten. En het is duidelijk dat de Samaritaanse gelovigen echt bij Gods volk van profeten horen. Kijk maar: ze ontvangen de Heilige Geest. Simon ziet het (vs. 18). Iedereen kan het zien. De waarneembare wijze waarop de begiftiging van de Heilige Geest aan de Samaritanen plaats vindt, markeert en legaliseert voor de gemeente de grensovergang van het heil naar de Samaritanen.

Op welke manier dit waarneembaar was verhaalt Handelingen 8 niet. Van een spreken in andere talen lees je niets. Een talenwonder zou in Samaria geen functie hebben gehad: de mensen spraken daar allemaal dezelfde taal. Dat 'Simon zag' (vs. 18) hoeft niet per se te wijzen op een waarneming met de ogen. 'Zien' staat vaak voor waarneming-in-het-algemeen en kan dus ook horen betekenen.

De Samaritanen ontvangen de Geest via de apostelen. Niet via Filippus. Filippus was wel een prediker, maar hij was niet één van de Twaalf. Het twaalfstal van de apostelen fundeert en symboliseert de eenheid van de christelijke kerk. Daarom moeten de apostelen erbij zijn bij de grensovergang naar Samaria. De kerk daar mag geen apart Samaritanen-kerkje worden. Of een aparte Filippus-gemeente. De kerk in Samaria wordt bij haar begin door de apostelen ingelijfd in de ene apostolische kerk

KUNST

Nederland is bij uitstek domineesland. Sinds 1572 hebben ruim 35.000 predikanten hier hun herderlijk werk gedaan. Het Museum Catharijneconvent eert hen met een grote tentoonstelling. Meer dan driehonderd nummers telt de catalogus, het aantal geëxposeerde objecten ligt nog veel hoger.

Onzichtbaar

Een zware opgave was het voor het Catharijneconvent. Het werk van de dominee is immers grotendeels onzichtbaar, nauwelijks te visualiseren.

Preken ontstaan in de stilte en teruggetrokkenheid van de studeerkamer. Slechts weinigen is het gegeven, daar een kijkje te nemen: een collega-predikant of een ouderling die over een bepaalde zaak komt overleggen, een gemeentelid dat met problemen zit en die graag onder vier ogen met de dominee wil bespreken. De herinnering blijft, in beelden is het nauwelijks vastgelegd. Het Catharijneconvent heeft dit ondervangen door een complete studeerkamer na te bouwen. Daarmee wordt de sfeer van de jaren dertig opgeroepen: Een groot bureau met een staande schemerlamp, een aantal opengeslagen studieboeken, een prekenboekje. Een aandachtig lezende predikant zit er schuin voor, gekleed in zwart pak met streepjesbroek. Achter hem een boekenmolen met de Korte Verklaring, tegen de wand een kerkkast met handboeken en bijbelverklaringen.

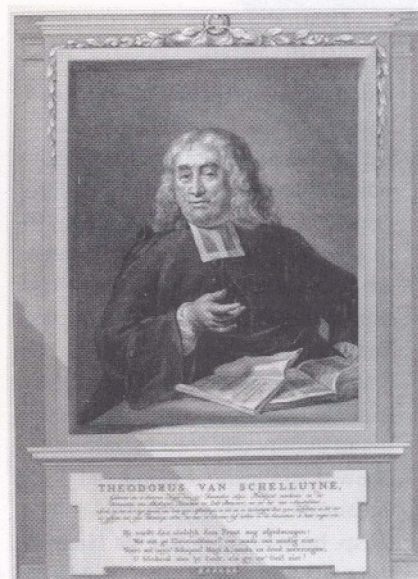
Meestal ook onzichtbaar is het pastorale werk. Overigens typisch iets van later tijd. Predikanten in de 17e en 18e eeuw brachten het grootste deel van hun tijd door in de studeerkamer. Pas in de 19e eeuw gaan dominees meer aandacht besteden aan huisbezoeken en catechese. De afgescheiden kerken gaan daarin voorop. Ook van dit werk zijn nauwelijks zichtbare en tastbare getuigen.

Audio-visueel

Een predikant werkt met het Woord. Dat komt tot klinken, zondag aan zondag vanaf de kansel. Maar het is ook meteen weer weg, 'verdwenen' in de harten van de toehoorders. Pas in deze eeuw werd het mogelijk het gesproken en verkondigde Woord vast te leggen. Vandaar dat op de tentoonstelling ook een kleine kerkruimte is nagebouwd, een kansel en een aantal kerkbanken. Wie in de bank gaat zitten, kan door middel van koptelefoons het stemgeluid van bekende predikers beluisteren. Het museum selecteerde preekfragmenten van Miskotte, Buskes, Abma, Toornvliet, Wisse, Klammer en Van

de Ketterij, daarmee recht doend aan het hele spectrum van protestants Nederland. Ook is de stem van K. Schilder te beluisteren, niet in een preek maar in een fragment uit de bekende toespraak 'Uw oecumenische taak'.

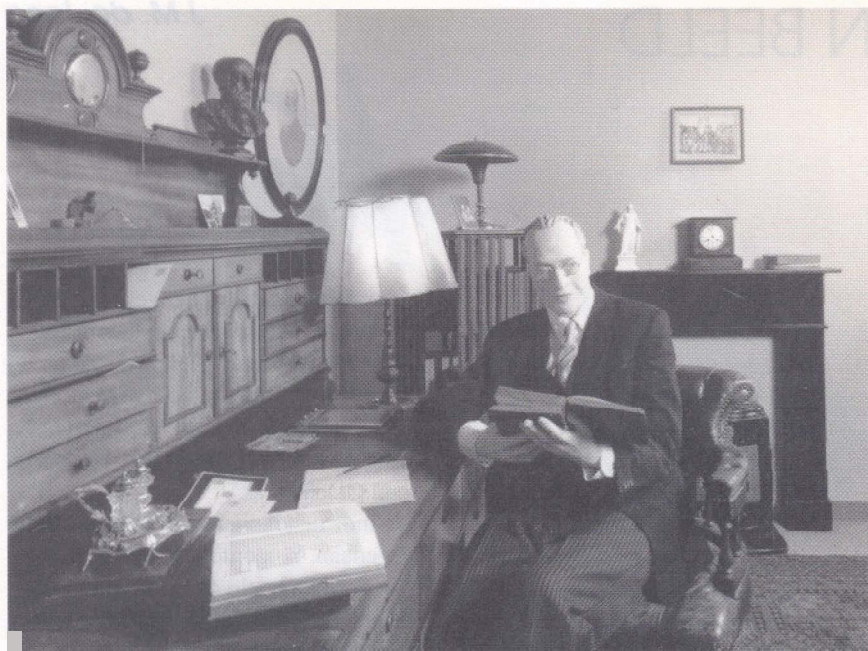
Sinds de televisie zijn intrede heeft gedaan, komen predikanten in woord en beeld de huiskamer binnen. Ook hiervan zijn er voorbeelden op deze tentoonstelling.

Portret van Theodorus Schelluyne (1692-1776), predikant te Amsterdam. Prent, 37 bij 26 cm.

De buitenkant

Veel makkelijker is het, iets te laten zien van de buitenkant van de predikantschap. Hoe zagen de dominees er in de loop der eeuwen uit, hoe kleedden ze zich, welke tutstraling hadden ze. Hoe woonden ze, was hun handschrift leesbaar, wat deden ze zoal in hun vrije tijd. Maar ook, hoe keken de gemeente-

Studeerkamer, samengesteld uit meubilair afkomstig van diverse predikanten, jaren dertig..

leden en de buitenwacht tegen hen aan.

De tentoonstelling begint met een portrettenwand: meer dan honderd gravures, etsen, lithografieën en foto's geven een beeld van vier eeuwen poseren, meestal bestemd voor muurdecoratie van de kerkenraads-kamer.

Daarnaast is er ook het 'statie' portret. De beroemdste zijn van niemand anders dan Rembrandt. Alhoewel zijn grote doeken van de dominees Wtenbogaert en Anslo (resp. hofpredikant te Den Haag en doopsgezind voorganger te Amsterdam) niet aanwezig zijn, kunnen we beide predikanten toch ontmoeten via Rembrandts eigenhandige etsen. Hetzelfde geldt voor het portret van ds. Acronius van Haarlem, door Frans Hals. Wel op doek aanwezig is Gijsbertus Voetius, vereeuwigd door Nicolaes Maes in 1676.

Aanvankelijk droeg de predikant een net pak, versierd met witte kraag. Later kwamen mantels in de mode, een witte bef in plaats van een platte kraag, en een kuitbroek. Op de tentoonstelling is dit tenue te bewonderen. Het betreft het km-

tuum van *ca.* P.A. Lanting, — stig uit het Documentatiecentrum van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te Kampen.

De toga als ambtskleding dateert uit k t midden van de 19e *BW*

Predikanten vonden dat op die manier hun geleerdheid beter uitkwam. Bijzonder is ook het grote schilderij (ca. 2,30 m bij 1,80 m) uit de Evangelisch-Lutherse Kerk in Gouda, in 1642 gemaakt door Jan Duif. Het stelt de predikant Clemens Bijleveld voor als herder. In zijn ene hand houdt hij de herdersstaf, in de andere een Bijbel. Een aantal schapen om hem heen kijkt vertrouwensvol naar hem op. In prachtige letters zijn een aantal bijbelteksten uitgeschilderd, zoals Handelingen 20,28: 'Soo hebt nu acht op u selven ende op de gantsche kudde onder welke u de Heijlige Geest geset heeft tot Bisschoppen, om te weijden de Gemeijnte Gods, welke hij door sijn Eijgen Bloet verworven heeft'.

Liturgie

Een centraal punt in het werk van de predikant is de liturgie. De tentoonstelling biedt voorstellingen van prekende en dopende dominees, en ook allerlei voorwerpen die daarop betrekking hebben, zoals doop- en avondmaalsschalen

Een familie van predikanten. Foto ter gelegenheid van de bevestiging van ds. J.P. Schouten te Dinxperlo op 6 november 1932.

Van links naar rechts: J.G. Lensink (predikant te Glanerbrug, zwager), A. Schouten jr. (broer, predikant te Stads kanaal-Pekelderweg), A. Schouten (vader, emeritus van Aalten), J.P. Schouten, P.N. Kruyswijk (predikant te Hilversum, zwager).

die predikanten cadeau gaven aan hun gemeente. Verder tal van documenten zoals een verzameling orgelbriefjes ('zonder voorspel') en veel prekenboekjes, soms van generaties predikanten uit dezelfde familie. Daar zijn overigens leuke foto's van bewaard gebleven.

Dominees die naast hun ambt nog allerlei andere dingen deden, zijn er ook altijd geweest: artsen, zeevaartkundigen, historici, kroniekschrijvers, taalkundigen, dichters, psalmberijmers. Ze zijn in het Catharijneconvent aanwezig met hun boeken, gereedschappen, studieobjecten en bestuursvergaderingen, in prent gebracht door kunstzinnige tijdgenoten. Sommige van deze predikanten kennen we nu nog slechts vanwege hun baanbrekende nevenwerkzaamheden.

Deze expositie over vierhonderd jaar domineesland geeft een boeiend en gevarieerd beeld van het predikantschap. De tentoongestelde objecten en documenten omvatten het gehele gebied tussen kunst en kitsch. In de catalogus staat een uitvoerig opstel van F.A. van Lieburg: 'Een geschiedenis van de Nederlandse predikant', dat bijzonder informatief is. De journalist A.J. Klei (ooit columnist bij Trouw) verzorgde een aantal grappige anekdotes. Aan het eind van de tentoonstelling wenst een automatische dominee de bezoeker goedendagen tot ziens.

N.a.v.: tentoonstelling Vier eeuwen domineesland in het Museum Catharijneconvent, Nieuwegracht 63 te Utrecht. Te zien tot en met 17 augustus 1997. Geopend di-vr 10.17 uur, za en feestd. 11-17 uur. Toegangsprijs f 7,-; de gebruikelijke reducties. De catalogus (120 blz.) is rijk geïllustreerd en kost f 25,-.

autonob

Meer overtuiging en meer blijdschap

Dr. H.M. Vroom schrijft in het Centraal Weekblad van 2 mei jl. over de vraag van jongeren naar de zin van het leven. Veel jongeren gaat het niet om winde en schuld, maar om de vraag of je wel tegen het leven opgewassen bent, of je wel een plek vindt, hoe je vriendschappen aanpakt en of ze duren.

Wat doet geloof je?

Jongeren, ook die uit de kerk, weten vaak niks meer over geloof: 'Wist jij dat Jezus dezelfde is als Christus?' Voor die jongeren moet de kerk eerst laten zien waarom geloof je iets doet (en op de tweede plaats hoe het uitwerkt). 'Geloof handen en voeten geven' veronderstelt dat er in hart en verstand en ziel geloof is – dat komt dus eerst. Voor mensen die zich afvragen waar 'het allemaal goed voor is', zijn andere kanten van het Evangelie van belang. Die andere aspecten vereisen andere woorden, lezingen, liederen en voord een andere toon.

Aantrekkelijkheid van de evangelische beweging

Op deze manier valt ook goed te begrijpen dat er nogal wat mensen door de evangelische beweging worden aangesproken. Heel de schepping ziet met reikhalzend verlangen uit naar het openbaar worden van de kinderen Gods, zegt Paulus. Welnu, jij mag zo'n kind van God zijn. God houdt van je: 'Alzo lief heeft God de wereld gehad dat Hij zijn eniggeboren zoon gegeven heeft opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga maar eeuwig leven hebbe'. Deze boodschap wordt gepresenteerd

vanuit een sterke overtuiging, zonder veel behoefte om twijfels bij het geloof op de voorgrond te plaatsen. Helaas is men nogal van het eigen gelijk overtuigd en schiet de openheid naar anderen wat tekort. Maar dat neemt niet weg dat waar het 'brede midden der kerk' smal wordt, deze flank van de kerken een vitale indruk maakt.

Goed luisteren

Het punt is niet of we andere woorden nodig hebben, maar of we wel goed luisteren naar de vragen die mensen stellen. Vanuit waar zij mee zitten, kunnen we de boodschap van de Bijbel laten horen. Voor velen van ons vergt dat niet zozeer andere woorden, dan wel andere accenten, andere liederen, meer overtuiging en meer blijdschap (en minder bekommernis).

Oude woorden hebben niet afgedaan

Dat betekent eigenlijk dat de oude woorden niet hebben afgedaan. 'Solidariteit met armen', 'zonde' en 'verzoening' zijn geen woorden die hebben afgedaan, maar woorden die voor een steeds grotere groep niet voorop hoeven te staan. Het Evangelie is eerst: deze wereld is in Gods hand; de wereld is schepping; ieder mens heeft naam bij God. Onvermijdelijk zal er een keer aan de orde komen dat er iets grondig mis is met deze wereld. Alsof niet iedereen dat wel weet! Dan zal ap een gegeven moment ook het woord zonde moeten vallen om een geloofservaring aan te duiden: wijzelf als falende mensen voor Gods aangezicht, wetend van Gods bedoelingen en zijn goedheid. We kunnen niet afzien van kernwoorden als zonde, genade,

vergeving, rechtvaardiging, verbond en bevrijding – en al die woorden die in de rubriek 'ouwen aan vertrouwen' aan de orde komen.

Geduldig schreien in de glimlach van God

In *De Wekker* van 2 mei jl. schrijft prof. dr. W. van 't Spijker over een merkwaardige uitdrukking bij Calvijn:

Geduld

Calvijn gebruikt een enkele keer in zijn commentaar op de psalmen een merkwaardige uitdrukking: geduldigs chreien & glimlach van God. Het lijkt wel raadseltaal. Zo gecompliceerd kunnen wij het oorspronkelijke Latijn nauwelijks weergeven. Hij wil zeggen dat een gelovige tranen kent. Maar ook dat hij weet wat geduld is. En dit geduld heeft te maken met de manier waarop God lacht. Dat laatste is voor ons vooral raadselachtig. Lacht God? Inderdaad. Ook daarvan lezen we in & Psalmen en op andere plaatsen. Het is niet gelijk aan het lachen van mensen. Die krullen soms hun lippen bij het kijken naar andere mensen. Zulke mensen zijn er. Men ziet ze nimmer lachen dan wanneer het gaat om een ander. God lacht wat dit betreft nooit om de mensen. Hij kan de dingen aanschouwen en zich vertoornen. Hij kan ook de dingen in hun verloop volgen en daarbij zich vermaken. Want Gods raad bestaat. Wat een mens ook doet, God staat boven de dingen. Het spreekwoord zegt: wie het laatst lacht, lacht het best. God beschikt over de aller-, allerlaatste lach. Hij weet dat zijn plan volvoerd wordt en daarom heeft Hij geduld. En de gelovige weet, dat God dit weet. Daarom kan hij geduldig wenen in de glimlach van God. Door onze tranen heen zien wij Gods vriendelijke glimlach, die ons troost. Het eind zal goed zijn.

Gemengde gevoelens

Zonder geduld houdt niemand het

uit. Wij voelen ons gesterkt door de manier waarop de Here de dingen in zijn handen heeft. Dat geeft uithoudingsvermogen. Maar het neemt de tranen niet weg. Verdriet blijft verdriet. Leed blijft schrijnen. Een lege plaats blijft pijn doen. De tegenslagen veranderen op zichzelf niet in voorspoed. Ziekte is wat anders dan gezondheid. Wij vlakken de dingen niet weg. Toch worden ze anders. Wie iets gewaar mag worden van de glimlach van God zal zijn tranen laten gaan. Maar ze worden minder bitter. God bewaart ze zelfs. Hij vangt ze op. Hij schrijft ze in in zijn boek. Ze zijn Hem kostbaar. Het leed gaat Hem

zeer ter harte. Dat lijkt ongelooflijk. Heeft God niet iets anders te doen, dan te letten op het persoonlijk leed van een klein en nietig mens? Luther vraagt of Hij niet te druk is met het besturen van de wereld en het gaande houden van de geschiedenis? Maar dat is, zo wist Luther ook, niet in strijd met de zeer persoonlijke zorg die de Here voor de zijnen heeft. Geduld! Niet die onstuimigheid in het schreien. Geduldig wenen, want God ziet met vreugde reeds zijn werk voltooid. Dat geeft een onbegrijpelijke mengeling van gevoelens in één hart. Wie zou echter durven zeggen, dat dit onbestaanbaar is?

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, swnn- of andere

schade dregt, is hm maar het beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er te zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus kiezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge

verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er ruim 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs.

Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

donatus

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.v.a., Postbus 5055, 5201 GB's Hertogenbosch tel 073-612 21 66

